

УДК 341.171

В. Н. ДЕНИСОВ,
доктор юридичних наук, професор

**СВІТОВА ВІЙНА ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.
До 100-річчя Першої світової війни 1914–1918 рр.**

У статті висвітлено причини падіння ролі міжнародного права, зумовлені кризою соціальної структури міжнародного співтовариства, що призвело до руйнування діючого на той час міжнародного правопорядку та виникнення Першої світової війни 1914–1918 рр. Розкрито вплив цих чинників у їх конкретних проявах на розв'язання Другої світової війни 1939–1945 рр. та небезпеку руйнування сучасного міжнародного правопорядку, встановленого в Статуті ООН.

Ключові слова: світова війна, соціальна структура міжнародного співтовариства, міжнародне право, міжнародний правопорядок, Статут ООН.

Денисов В. Н. Мировая война и международное право. К 100-летию Первой мировой войны 1914–1918 гг.

В статье освещены причины падения роли международного права, обусловленные кризисом социальной структуры международного сообщества, что привело к разрушению действующего в то время международного правопорядка и возникновению Первой мировой войны 1914–1918 гг. Показано влияние этих факторов в своем конкретном выражении на развязывание Второй мировой войны 1939–1945 гг. и опасность разрушения современного международного правопорядка, установленного в Уставе ООН.

Ключевые слова: мировая война, социальная структура международного сообщества, международное право, международный правопорядок, Устав ООН.

Denyssov V. N. World war and international law. 100 years to the First world war 1914–1918.

The article highlights the reasons fall role of international law arising from the social crisis international community, which caused the destruction of the current at the time of international law and the emergence of the First World War 1919–1918. The influence of these factors in their specific terms and resolution of the Second World War 1939–1945 and the danger of destruction of modern international legal order established in the UN Charter.

Key words: World War, the social structure of the international community, international law, international legal order order, UN Charter.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що в сучасних умовах наростання хаосу, протистояння в міжнародних відносинах та пов'язаного з цим процесом падіння ролі міжнародного права, передусім у такій найважливішій сфері, як підтримання миру і безпеки, принципове значення має вивчення соціальних та міжнародно-правових чинників, що призвели до виникнення Першої світо-

вої війни 1914–1918 рр., сторіччя завершення якої широко відзначається в Європі та світі. Практичне значення дослідження полягає в необхідності чіткого визначення місця України в умовах руйнування міжнародних відносин та міжнародного права, а також вироблення адекватної наявним реаліям внутрішньої та зовнішньої політики держави, концептуалізації її спрямованості, визначення стратегічних пріоритетів.

Перша світова війна 1914–1918 рр. – війна між двома воєнно-політичними угрупованнями, блоками великих держав – німецько-австрійським угрупованням, якому передували Троїстий союз, та коаліцією Великої Британії, Франції і Росії як Антантою – охопила весь світ, відрізняючись від попередніх війн тотальним характером, пов'язаним з масовим порушенням законів і звичаїв війни. Вона велася за панування у світі з метою забезпечення власних економічних, політичних та інших інтересів у геополітичному вимірі, включаючи перерозподіл колоній та сфер впливу.

Світова війна, що вибухнула в серпні 1914 р., була несподіваною для багатьох в Європі. Здавалося, ніщо не вичувало її виникнення. Після доленосних подій, пов'язаних з Французькою революцією 1789–1794 рр. та наполеонівськими війнами, що закінчилися Ватерлоо та Віденським конгресом 1814–1815 рр., світ увійшов у період відносно мирного розвитку та стабільності. Цьому сприяли трансформація абсолютних монархій у національні держави та політика вільної торгівлі, в якій особливу зацікавленість проявляла Велика Британія, що на той час була «майстернею світу» і як найпотужніша держава наполегливо її проводила. Цій політиці слідували інші великі держави, які загалом також дотримувалися даного курсу.

Науково-технічний прогрес як яскраве уособлення XIX ст., значно вплинув на характер розвитку міжнародних економічних відносин і зародження їх інституціоналізації в міжнародних адміністративних союзах, що привело до підвищення соціальних умов життя різних верств населення країн в Європі, Північній і Південній Америці та в інших регіонах світу. Сформувався впливовий т. зв. середній клас, якому, за словами А. Тойнбі, здавалося, що над ним «сонце в зеніті і так буде завжди»¹. Як далі він пише, «представники англійського середнього класу 1897 р., які розглядали себе освіченими раціоналістами, що жили в епоху науки, приймали це уявне диво як даність. З їх точки зору, історія для них завершилася... І вони з повним правом могли радіти тому непозбутньому відчуттю блаженства і благополуччя, що дарувала їм закінчена історія»². Закінченість історії відчували також середні класи США та Німеччини. Перші у зв'язку з перемогою федералістів у Громадянській війні 1861–1865 рр., а другі, особливо в Пруссії – у зв'язку з перемогою її у франко-пруській війні 1870–1871 рр. та створенням у 1871 р. Другого рейху. Як зазначає А. Тойнбі, «незважаючи на те, що в 1897 році англійський, американський і німецький середні класи були фактично політичними і економічними господарями світу, за кількісними параметрами вони склали лише малу частину загального населення Землі, і було достатньо людей в інших країнах, які мали іншу точку зору, хоча, можливо, і неспроможних виразно її висловити або безсилим будь-що змінити»³.

Насправді, світова війна була неминучою, оскільки наприкінці XIX – початку XX ст. національний капітал великих держав досяг свого найвищого роз-

виту, трансформувались у монополістичну форму як фінансовий капітал. Цей процес супроводжувався виникненням нерівності економічного розвитку великих держав, змушуючи кожну з них вживати жорстких заходів для захисту національного капіталу в його протистоянні з монополістичним капіталом інших держав. В умовах вільної торгівлі ареною цієї безкомпромисної боротьби великих держав став весь світ і кожна з них намагалася розв'язати свої проблеми за рахунок суперників і найслабших шляхом загарбання чужих територій з їх ринками збуту і природними ресурсами разом з переділом колоній. Врешті-решт, ця боротьба, що велася не на життя, а на смерть, не могла не перерости у широкомасштабну війну, що охопила весь світ. Ще напередодні війни та в її ході кожний з блоків держав, що протистояв один одному, докладав великих зусиль для залучення союзників, обіцяючи їм після перемоги певне прирощення їх територій та різного роду поступки. Торговля долями народів велася укладанням, як правило, таємних договорів, які часто змінювалися під тиском нових вимог союзників або внаслідок їх переходу до стану ворога.

Таким чином, звернення великих держав до сили було єдиним у даних умовах виходом з системної економічної кризи, що охопила весь світ. Світова війна стала втіленням філософської моделі війни К. Клаузевіца, згідно з якою вона є відносно необмеженим виправданням впливу внутрішнього чинника на поведінку держави в питаннях війни і миру. Війна розглядається в ній як безумовне (unconditional) здійснення державної влади, що є протилежністю філософської моделі війни Гроція – Ваттеля як підпорядкування праву міжнародного співтовариства, обмежуючи звернення до неї умовним (conditional) зверненням держави до сили, тобто кваліфікації війни, згідно з наявними обмеженнями взаємного характеру. У Г. Гроція цим обмеженням було *jus gentium* як позитивна складова міжнародного права, встановленого згодою співтовариства держав⁴, а у Е. Ваттеля таким обмеженням слугував договір як угода, заснована на принципі рівноправності держав⁵. Останній, однак, на відміну від свого попередника К. Вольфа, заперечував існування співтовариства держав (*civitas maxima*) як підставу для міжнародного права⁶. Модель Клаузевіца характеризується відомим його визначенням війни як продовження політики держави іншими засобами, що передбачає «крайній ступінь застосування насилля» для досягнення політичних цілей, які ставляться в будь-якій війні⁷.

Крім економічної складової як головної причини Першої світової війни, існували, звісно, й інші передумови її виникнення, а саме історичні, політичні, культурно-етнічні тощо, які, однак, мали другорядне значення, виконуючи більше роль приводів або певних каталізаторів її провокування. Так було і з цією війною, приводом для якої стало вбивство 15(28) 06 1914 р. у м. Сараєво (Боснія) австро-угорського спадкоємця престолу Франца-Фердинанда, і Австро-Угорщина, яка всіляко підбурювалася Німеччиною, скориставшись цим, висунула 10(23) 07 Сербії ультиматум, а 15(08) 07 розпочала проти неї військові дії. 19 07 (01.08) Німеччина оголосила війну Росії, яка підтримала Сербію, 21 07 (03.08) – Франції, а 22 07 (04.08) вторглася в Бельгію; того ж дня війну Німеччині оголосила Велика Британія. Італія вступила у війну 23 05 1915 р., а США – лише 06 04 1917 р. Усього в цій війні взяли участь 38 держав з населенням 1,5 млрд. осіб. (87 % населення Землі). Відповідальність за її розв'язання

держави Антанти поклали на Німеччину як державу-агресора, яка, набравши сили, прагнула до переділу світу на свою користь⁸.

Ідеологічним підґрунтям розв'язання і ведення Першої світової війни був націоналізм спочатку в ліберальній формі XIX ст., який поступово набув форми шовінізму з його проповіддю національної виключності, ворожнечі та ненависті до інших народів. Ліберальна складова націоналізму, пов'язана з Французькою революцією, результатом якої стало виникнення об'єднаних Німеччини та Італії, а також Греції та Бельгії як національних держав. Національні почуття поширювалися в Польщі, Ірландії, Австро-Угорській монархії, а серед неєвропейських держав свою міць на міжнародній арені демонструють у цей період США та Японія. Націоналізм як європейський феномен поширився на іспанські та португальські колонії в Південній Америці, які також стали національними державами. Як відзначають Н. Пальмер і Г. Перкінс, «націоналізм дев'ятнадцятого століття був пов'язаний з більшістю інших потужних рухів і тенденцій цього періоду, таких як демократія, романтизм, індустріалізм і особливо лібералізм. Дійсно, переважаючим типом націоналізму в роки від 1815 р. і приблизно до 1880 р. був ліберальний націоналізм. Він твердо був заснований на підтримці середніх класів, сила яких зростала разом з посиленням імперіалізму. Відображаючи новий активний дух у більшості держав, він обстоював індивідуальні та національні свободи. Цього роду націоналізм, подібно до багатьох його представників, був піднесений і пацифістський; однак у Європі, яка все ще контролювалася реакціонерами, ці цілі не могли бути досягнутими мирними засобами... Кінець дев'ятнадцятого століття та початок двадцятого століття принесли зростання суперництва серед великих держав – суперництво за торгівлю, індустрію та військову і моральну перевагу, за союзників та за колонії у великій імперіалістичній бійні...»⁹. Їх висновок: «чимало ілюзій, які були характерними для попередніх десятиліть, було зруйновано гарматами Першої світової війни. Важливо пам'ятати, що націоналізм був однією з основних причин цієї війни...»¹⁰.

Розвиток міжнародних відносин на основі економічного лібералізму з його ідеологією націоналізму привів до зміни в них місця і ролі міжнародного права. Останнє стало швидко розвиватися як договірне право передусім європейських держав, характеризується у своїй основі формально-юридичними зобов'язаннями не залежних одна від одної держав та віддзеркалюючи компроміс між їх інтересами. Цим самим було зламано традицію євроцентристського міжнародного права, коли арбітром у міжнародних відносинах визнавалася невеличка група абсолютних монархій в особі Священного союзу, рішення якого були більше вірою в них, ніж юридичними зобов'язаннями. Це був історичний процес трансформації європейського балансу сил та євроцентристського міжнародного права 18 ст. у світовий баланс сил і розвиток останнього, виходячи з власних інтересів держав, що встановлювалися їх договірною практикою, надаючи міжнародному праву суто позитивістського характеру. Водночас формувалися окремі загальні норми міжнародного права, наприклад визнання у цей період отримав принцип свободи відкритого моря, а також були прийняті Гаазькі конвенції про закони і звичаї війни 1899 і 1907 рр. Складовою цього процесу стала доктрина Монро спочатку як реакція США на підтримку Священним союзом Іспанії з метою поновлення її панування в південноамерикан-

ських колоніях. Почалося створення латиноамериканської регіональної системи міжнародного права з притаманними їй інститутами, зокрема такого, як дипломатичний притулок.

Міжнародне право, що стало правом суверенних держав, не мало колективних інструментів розв'язання суперечностей між державами, що невпинно зростали, і тим більше протистояти війні, яка визнавалася законною процедурою. Відповідно держави, які не були стороною того або іншого спору, могли зайняти нейтральну позицію щодо воюючих держав, незалежно від вини кожної з них за її розв'язання. В цих умовах доктрина міжнародного права фактично відмовилася від принципу справедливої війни, який отримав найбільш глибоку розробку в системі міжнародного права Г. Гроція, становлячи її основу. Домінуючого значення набули позитивістські теорії, сутність яких полягала в забезпеченні власних інтересів держав, а в міжнародному праві не існувало механізмів спільного вирішення державами своїх найгостріших проблем. «Відтоді як право в національних системах було остаточно поставлене в залежність від волі суверена, наслідком цього стало те, що міжнародне право опинилося в залежності від волі суверенних держав... і таким чином позитивізм був визнай метафізичною тотожністю держави»¹¹.

Перша світова війна одразу ж перетворилася на масову бійню, в якій десятки мільйонів людей нищили один одного озброєннями, створеними на основі найновіших на той час досягнень науки і техніки. Результатом цього був крах економік більшості воюючих держав та крайнє загострення їх внутрішнього стану, що створювало умови для виникнення там революційних ситуацій. Насамперед революційна ситуація склалася в багатонаціональній Російській імперії, що почала розпадатися на національні складові, включаючи Україну. На початку 1917 р. у Росії відбулася буржуазна Лютнева революція 1917 р., у результаті якої було повалено самодержавство, а незабаром – Жовтнева революція 1917 р., що була соціалістичною революцією (на Заході вони називаються першою і другою фазами Російської революції 1917 р.). Уряд Радянської Росії запропонував припинити війну і укласти загальний справедливий демократичний мир, але Антанта і США відмовилися від цього. Тому Радянський уряд 02(15) 12 1917 р. уклав з німецько-австрійським блоком перемир'я і розпочав мирні переговори, які завершилися Брестським миром 1918 р.

У цей же час була створена Українська Народна Республіка, яка уклала Брест-Литовські угоди з державами Четверного Союзу, згідно з якими на Сході Європи від Росії відокремилися Східна Польща, Україна, Латвія, Естонія та Литва.

Війна закінчилася поразкою Німеччини та її союзників. Після укладення Комп'єнського перемир'я 1918 р. держави-переможниці приступили до розробки планів післявоєнного врегулювання. Паризька мирна конференція 1919–1920 рр. підготувала договори з переможеними країнами. Були підписані Версальський мирний договір 1919 р. з Німеччиною, Сен-Жерменський мирний договір 1919 р. з Австрією, Нейїський мирний договір 1919 р. з Болгарією; Тріанонський мирний договір 1920 р. з Угорщиною, Севрський мирний договір 1920 р. з Туреччиною. Пролес мирного врегулювання завершила Вашингтонська конференція 1921–1922 рр. Перша світова війна була найбільш кривавою і затратною за всю попередню історію. З майже 65 млн. осіб, які були мобілізо-

вані, щонайменше 10 млн втратили свої життя, а втрати цивільного населення були ще більшими. Крім того, кількість поранених перевищила 21 млн, а військовополонених і зниклих безвісти сягнула майже 8 млн¹².

Зазначені рішення держав-переможниць разом з прагненням встановити новий міжнародний порядок, спрямований на запобігання новій подібного масштабу війни і створення з цією метою Ліги Націй, не мали і не могли мати успіху з багатьох причин. Сам Версальський мирний договір 1919 р. був анексіоністським, і він не міг бути іншим без усунення основної причини, яка крилася в меркантильних умовах функціонування міжнародних відносин, а саме – в існуванні фінансового капіталу, одна група якого, перемігши іншу його групу (обидві в своєму протистоянні спиралися на міць національної держави), нав'язала останній грабіжницькі умови, що й зробило нову війну неминучою. Тому Версальський договір 1919 р. став не більше ніж відтермінуванням на 20 років Другої світової війни 1939–1945 рр. Баланс світових сил, який міг би їй запобігти, так і не був створений. Історія ще раз засвідчила, що коли в міжнародному співтоваристві порушується рівновага, то світові сили шукають свій порятунок в максимально напруженій боротьбі.

Перша і Друга світові війни фактично були двома фазами однієї війни, зумовленими відповідними етапами економічної кризи, що охопила весь світ, починаючи з кінця XIX ст. і тривала всю першу половину XX ст., включаючи період «великої депресії», в якій вона настільки загострилася, що виходом стала Друга світова війна. В умовах існування цієї економічної кризи, що мала системний характер, зазнали невдачі всі спроби Ліги Націй запобігти війні шляхом обмежень, встановлених в її Статуті, та заборони в Пакті Бріана – Келлога 1928 р. війни як знаряддя національної політики.

Новий міжнародний порядок, встановлений в 1945 р. зі створенням Організації Об'єднаних Націй, відобразив співвідношення світових сил, що склалося в результаті перемоги антигітлерівської коаліції у Другій світовій війні. Це був компроміс між СРСР і США, які разом зі своїми союзниками заборонили в Статуті ООН війну як таку, встановивши в Статуті ООН принцип незастосування сили або погрози силою, та зобов'язалися розв'язувати міжнародні спори на основі принципу мирного їх розв'язання. Важливим засобом реалізації цих та інших основних принципів міжнародного права, згідно зі Статутом ООН, слугує принцип роззброєння, що виступає неодмінною складовою міжнародного правопорядку¹³. Компроміс засновувався на принципі мирного співіснування двох головних світових сил, представлених капіталістичною системою західних держав на чолі зі США та соціалістичною системою ряду східноєвропейських держав на чолі з СРСР.

Економічна складова розвитку міжнародних відносин відбувалася паралельно, з одного боку, на основі глобалізації ринкових економік західних держав та, з другого, на основі планових економік соціалістичних держав. Проте співробітництво між ними в рамках ООН та інших міжнародних організацій ніколи не припинялося, з огляду на їх заінтересованість у розв'язанні тим чи іншим чином гострих міжнародних проблем, що постійно поставали перед міжнародним співтовариством, вимагаючи прийняття спільних рішень. Особливо плідним воно було у сфері кодифікації та прогресивного розвитку міжнародного права. Цьому навіть не могла перешкодити «холодна війна», що

розпочалася з промови В Черчилля, оголошеної 5 березня 1946 р. у Фултоні (США). Рівновага зазначених сил значною мірою засновувалася також на паритеті ядерної зброї, що була стримуючим для обох сторін чинником.

З розпадом у 1991 р. СРСР співвідношення сил у світі різко змінилося, залишивши США єдиною наддержавою, яка, скориставшись своїм новим становищем, віддала перевагу виключності своїх інтересів як головного представника Заходу. Росія та інші незалежні держави, в т. ч. Україна, що виникли на теренах колишнього СРСР, та колишні соціалістичні держави Східної Європи відмовилися від планових економік, трансформували їх у ринкові економіки. Здавалося, що цим самим назавжди було усунуто основна суперечність, як вважалося, що існувала протягом ХХ – початку ХХІ ст., між соціалізмом і капіталізмом, обтяжуючи міжнародні відносини економічними, політично-правовими та ідеологічними проблемами, що неодноразово загрожувало катастрофою нової світової війни.

У 1989 р., коли вже була зрозумілою неминучість розпаду СРСР, Ф. Фукуяма опублікував у американському журналі «The National Interest» (Національний інтерес) статтю, в якій оголосив «кінець історії» як виникнення у світі небувалого консенсусу на тему легітимності ліберальної демократії як системи правління. За його словами, ліберальна демократія може становити «кінцевий пункт ідеологічної еволюції людства» та «кінцеву форму правління в людському суспільстві, в якій втілюється «кінець історії»¹⁴. Якщо ілюзорність подібної ідеї, висловленої ліберальною думкою на початку 20 ст., розвінчала Перша світова війна, то довговічність подібного ліберального продукту кінця ХХ – початку ХХІ ст., сформованого Ф. Фукуямою, також доволі швидко була спростована суворою реальністю, засвідчивши ідеологічну неспроможність або небажання ліберальної думки дати об'єктивну картину сучасного періоду.

Після розпаду СРСР рай на планеті Земля не лише не настав, а, навпаки, світ був втягнений у стан хаосу і невизначеності, наслідком якого стало падіння авторитету міжнародного права. У результаті поширюється міжнародний тероризм та виникають все нові збройні конфлікти, на тлі яких відбувся і продовжує відбуватися розпад ряду держав. Міжнародному правопорядку, встановленому в Статуті ООН, загрожує й гонка озброєнь з використанням новітніх фізичних методів. Перехід до нестабільності міжнародних відносин майже повсюдно супроводжується відродженням у широких масштабах націоналізму, включаючи такі його крайні форми і прояви, як ісламський фундаменталізм та вже відомий з часів гітлерівської Німеччини расизм у формі неонацизму, загострюючи до крайності цивілізаційне протистояння держав і народів.

Все це повторює у своїх проявах стан міжнародних відносин, що передував Першій і Другій світовим війнам. Визначальною сьогодні, як і в ті часи, є наявність економічної кризи, яка також набула системного характеру. В нинішній формі вона виражається в кризі фінансового капіталізму, демонструючи завершення процесу глобалізації ринкових економік держав, що відбувалося в післявоєнний період під керівництвом США, та поступовий перехід цих економік на рейки протекціонізму, споріднюючи такий історичний процес з катастрофами Першої і Другої світових війн.

Якщо колись війна була контрольованим інструментом політики держав, а саме *ultima ratio* (останній довід), особливо в епоху Священного союзу, то в умовах існування національних держав вона втратила *raison d'etre* (розумну

підставу), ставши інструментом національної політики. За висловом відомого дослідника Першої світової війни професора Дж. Шотвелла, війна досягла такого рівня нищення, що в майбутньому вона суперечитиме своїй меті як інструменту національної політики. «З причини всеохопних потреб, зазначає він [війна] стає інфекційною хворобою серед націй; і ніхто не може безпечно користуватися інфекційною хворобою як інструментом»¹⁵. Отже, нова світова війна може стати третім етапом Першої світової війни. Враховуючи уроки цієї війни, міжнародне співтовариство має вжити невідкладних дієвих заходів, включаючи відновлення авторитету міжнародного права, для її недопущення як такої.

1. *Тойнби А. Дж.* Цивілізація перед судом історії: Сб. пер. с англ., под ред. В. І. Уколової і Д. Э. Харитоновича. Москва: Айрис пресс, 2006. 466 с. 2. Там само. 3. Там само. С. 276–277. 4. *Fenwick CH. G.* International Law. Forth ed. New York, Appleton. Century – Crofts, 1965. P. 59–60. 5. *Svarlein O.* An Introduction to the Law of Nations. New York, Toronto, London: McGraw-Hill Book Company, 1955. P. 78. 6. *Wright Q.* The strengthening of International Law. Recueil des Cours 1959 III. Tome 98 dela Collection. 1960. A.W. Sithoff, Leyde (Pays-Ras). P. 17. 7. *Клеузевіц К.* О войне. Москва, 1934. С. 14. 8. *Palmer N. P., Perkins H. C.* International Relations. The world community in transition. The Liberside Press Cambridge, 1953. P. 415–444. 9. *Ibid.* P. 47. 10. *Ibid.* P. 48. 11. *Shaw M. N.* International Law. Fifth ed. Cambridge University Press, 2004. P. 28. 12. *Palmer N. P., Perkins H. C.* Op. cit. P. 274; *Оксфордская иллюстрированная энциклопедия.* Т. 4: Всемирная история. С 1800 года и до наших дней. Москва: Изд. Дом «ИНТРА-М», Весь мир, 2002. С.278–279. 13. *Денисов В. Н.* Правовые аспекты разоружения в ракетно-ядерную эру. Киев, 1985. С. 12–42. 14. *Фукуяма Фрэнсис.* Конец истории и последний человек. Москва: Ермак, 2007. С. 7. 15. *Palmer N. P., Perkins H. C.* Op. cit. P. 307.

References:

1. *Tojnbi A. Dzh.* Civilizacija pred sudom istorii : Sbornik. Per. s angl. Pod red. V. I. Ukolovoj i D. Je. Haritonovicha. Moskva : Ajris press, 2006. 466 s. (rus) 2. *Ibid.* (rus) 3. *Ibid.* S. 276-277. (rus) 4. *Fenwick CH. G.* International Law. Forth ed. New York, Appleton. Century – Crofts, 1965. P. 59-60. 5. *Svarlein O.* An Introduction to the Law of Nations. New York, Toronto, London : McGraw-Hill Book Company, 1955. P. 78. 6. *Wright Q.* The strengthening of International Law. Recueil des Cours 1959 III. Tome 98 dela Collection. 1960. A.W. Sithoff, Leyde (Pays-Ras). P. 17. 7. *Kleuzevic K.* О vojne. Moskva, 1934. S. 14. (rus) 8. *Palmer N. P., Perkins H. C.* International Relations. The world community in transition. The Liberside Press Cambridge, 1953. P. 415-444. 9. *Ibid.* P. 47. 10. *Ibid.* P. 48. 11. *Shaw M. N.* International Law. Fifth ed. Cambridge University Press, 2004. P. 28. 12. *Palmer N. P., Perkins H. C.* Op. cit. P. 274; *Oksfordskaja illjustrirovannaja jenciklopedija.* Tom 4. Vsemirnaja istorija. S 1800 goda i do nashih dnei. Moskva : Izdatel'skij Dom «INTRA-M». Izdatel'stvo «Ves' mir», 2002. S.278-279. (rus) 13. *Denisov V. N.* Pravovye aspekty razoruzhenija v raketno-jadernuju jeru. Kiev, 1985. S. 12-42. (rus) 14. *Fukujama Frjensis.* Konec istorii i poslednij chelovek. Moskva : Izdatel'stvo Ermak, 2007. S. 7. (rus) 15. *Palmer N. P., Perkins H. C.* Op. cit. P. 307.

Denyssov V. N. World war and international law. 100 years to the First world war 1914–1918.

The article highlights the social and international legal aspects related to the occurrence of the First World War 1914-1918. The main reason for this war was globalization of international relations and the consequent crisis of international trade, the rapid development which is based on free trade ran into protectionism, caused by uneven development capitalist relations, above all, the great sates. This happened with the emergence of a Europe united

Germany with more efficient economy, which is extremely sharpened struggle between them for its own economic, political and civilizational interests. All this eventually led to destruction of international legal order based on international law, which since the French Revolution of 1789-1794 developed solely on the basis of formal positivist ideology.

After the First World War, these factors have been overcome within the established 1919 League of Nations which sought to limit the legal recourse states to war and even ban it in the Pact Briand-Kellogg in 1928 as an instrument of national policy, and the League of Nations failed to prevent Second World War 1939-1945. These factors in his dimension and persists in the current era, which is much like a time on the eve of the First and Second World Wars. Thus, a new World War can also be a third phase of First World War, if the international community does not immediately take the necessary measures to prevent it.

Key words: World War, the social structure of the international community, international law, international legal order, UN Charter.

DOI: 10.33663/0869-2491-2019-30-375-383

УДК 341.123

О.В. КРЕСИН,
доктор юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН

У статті проаналізовано міжнародно-правові аспекти миротворчості ООН й на-самперед статутні засади її здійснення. Здійснено класифікацію видів нормативних актів, що регулюють миротворчу діяльність ООН. Уточнено правові механізми миротворчості на основі використання документів Секретаріату ООН.

Ключові слова: миротворча діяльність, Організація Об'єднаних Націй, миротворча операція, агресія, міжнародне право.

Кресин А.В. Международно-правовое регулирование миротворческой деятельности ООН

В статье проанализированы международно-правовые аспекты миротворчества ООН и прежде всего уставные основания их проведения. Осуществлена классификация видов нормативных актов, регулирующих миротворческую деятельность ООН. Уточнены правовые механизмы миротворчества на основе использования документов Секретариата ООН.

Ключевые слова: миротворческая деятельность, Организация Объединенных Наций, миротворческая операция, агрессия, международное право.

Kresin O.V. International Law Regulation of UN Peacekeeping Activities

The article analyzes the international legal aspects of the UN peacekeeping and, above all, its charter bases. The classification of types of normative acts regulating UN peacekeeping activities is carried out. The legal mechanisms of peacekeeping based on the use of documents from the UN Secretariat has been clarified.

Key words: peacekeeping, United Nations, peacekeeping operation, aggression, international law.